

Розділ 1

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У ПРИВАТНО-ПРАВОВІЙ СФЕРІ

Б. М. Авдоян

*здобувачка I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: к. ю. н., доц. О. О. Нігреєва

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У ПЛАСТМАСОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

В умовах глобалізації питання впливу діяльності транснаціональних корпорацій (далі – ТНК) на навколишнє середовище та здоров'я людини наразі набуває дедалі більшої актуальності. Це, зокрема, пов'язано з нещодавнім дослідженням вчених Університету медичних наук Нью-Мексико, яке звернуло увагу на проблему накопичення мікро- та нанопластику в органах людини [1].

Метою статті є з'ясування того, чи існують міжнародно-правові механізми, здатні ефективно регулювати діяльність ТНК у пластмасовій промисловості та забезпечити захист права людини на безпечне для життя та здоров'я довкілля.

Так, за результатами дослідження вченими було встановлено, що останні зразки людського мозку мали більшу концентрацію пластикових частинок, ніж зразки у 1997–2013 роках. Це відкриття вказує на збільшення кількості мікропластику в організмі людини за останні кілька десятиліть, що безпосередньо корелює зі зростанням виробництва пластикових виробів і, відповідно, з діяльністю ТНК, які є основними виробниками та постачальниками таких матеріалів.

За даними останнього аналізу Minderoo Foundation за 2023 рік, всього двадцять ТНК виробляють 55 % світового обсягу пластиківих відходів. Серед них можна виділити ExxonMobil Corporation (США), Sinopec Group (КНР), Dow Chemical Company (США), Indorama Ventures (Сінгапур), Saudi Aramco (Саудівська Аравія), на які в сукупності покладається 25 % пластикового забруднення, походження якого можна відстежити [2].

З огляду на вищезазначені факти, діяльність ТНК, зокрема, у пластмасовій промисловості викликає серйозну стурбованість у міжнародного співтовариства в контексті впливу діяльності ТНК на здоров'я людини та навколишнє середовище в цілому. Врегулювання даної проблеми потребує рішучих змін насамперед через міжнародно-правове врегулювання діяльності ТНК в екологічній сфері та встановлення юридичної відповідальності останніх за негативний вплив та завдану шкоду.

Однак, станом на сьогоднішній день правосуб'єктність ТНК, а відтак і їхня юридична відповідальність досі є дискусійним питанням в міжнародному праві. Разом з тим, на наш погляд, заперечення правосуб'єктності ТНК в міжнародному праві не витримують жодної критики, позаяк реальність міжнародних відносин свідчить про те, що ТНК мають значний вплив на глобальну економіку, політику та екологію, що потребує відповідного юридичного регулювання.

Слід зазначити, що правове регулювання діяльності ТНК здійснюється як на рівні національних законодавств, так і міжнародних організаціями. Однак, очевидно, що екологія як така не може обмежуватись виключно територіальними межами та юрисдикцією певної країни, позаяк негативний вплив на екологію, як правило, має транскордонний характер, а отже і норми повинні застосовуватися на міжнародному рівні для реалізації ефективного контролю та регулювання діяльності ТНК.

Таким чином, важливим є створення єдиної міжнародної правової бази, яка б дозволила забезпечити належний рівень екологічної безпеки та відповідальності для ТНК, діяльність яких виходить далеко за межі країни-базування.

Разом з тим нині ряд міжнародних актів, зокрема Рамкова конвенція ООН про зміну клімату або Паризька угода,

є прикладами спроб встановлення лише загальних міжнародних норм, які потенційно могли б обмежували негативний екологічний вплив ТНК.

Так, наприклад, один з основних приписів щодо діяльності ТНК міститься в п. b ч. 2 ст. 2 Хартії економічних прав та обов'язків держав від 1974 року, відповідно до якого кожна держава має право регулювати і контролювати діяльність транснаціональних корпорацій у межах своєї національної юрисдикції та вживати заходів для того, щоб така діяльність не суперечила її законам, нормам, постановам і відповідає її економічній та соціальній політиці [3]. Водночас цей механізм не є достатньо ефективним через глобальний характер діяльності корпорацій.

Однак загальних норм з огляду на стрімке поширення впливу ТНК далеко за межі країни базування є недостатнім. Крім того, досі зберігається тенденція притягнення ТНК до відповідальності саме на рівні національного законодавства країни базування, попри те, що негативні наслідки від діяльності ТНК настають здебільшого в приймаючих країнах.

Враховуючи вищенаведене, необхідний розвиток міжнародного права, що встановить чіткі механізми юридичної відповідальності ТНК за порушення екологічних стандартів. Це може включати механізми судового переслідування за порушення міжнародних екологічних стандартів, а також створення спеціальних органів, які б здійснювали моніторинг і контроль за діяльністю ТНК на міжнародному рівні.

Крім того, необхідно також зміцнити національні правові механізми екологічного контролю, інтегруючи міжнародні екологічні норми в національні законодавства. Лише комплексний підхід, що включатиме як національні, так і міжнародні правові механізми, зможе забезпечити належний рівень екологічної безпеки та відповідальності ТНК.

Таким чином, доходимо висновку, що на сьогодні міжнародно-правові механізми регулювання діяльності ТНК у сфері пластмасової промисловості є недостатньо ефективними для гарантування екологічної безпеки та охорони здоров'я людини. Для досягнення цієї мети необхідно посилити як міжнародне-правове регулювання діяльності ТНК та механізми

притягнення останніх до відповідальності, так і інтеграцію відповідних міжнародних стандартів у національні правові системи.

Список використаних джерел

1. Nihart A. J., Garcia M. A., El Hayek E. et al. Author Correction: Bioaccumulation of microplastics in decedent human brains. *Nat Med* (2025). URL: <https://www.nature.com/articles/s41591-024-03453-1> (дата звернення: 02.04.2025).
2. Minderoo Foundation. *Plastic Waste Makers Index* (2023). URL: <https://cdn.minderoo.org/content/uploads/2023/02/04205527/Plastic-Waste-Makers-Index-2023.pdf> (дата звернення: 02.04.2025).
3. Charter of Economic Rights and Duties of States. Resolutions adopted by the General Assembly during its 29th session. Volume 1, 17 September – 18 December 1974. A/9631. 1975. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/190150?ln=en&v=pdf> (дата звернення: 02.04.2025).